

Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Pohjanmaan hyvinvointialueen asiantuntijalausunto Hallintovaliokunnalle koskien Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain ja saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta. (HE 56/2026 vp)

Rahoitus

Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua. Rahoitusmalli on rikki ja sen paikkaaminen näyttää johtavan aina uusin ongelmiin, jota joudutaan puolestaan korjata. Laajassa kuvassa katsoen hyvinvointialueiden eriytynyt tilanne alijäämien kattamisen suhteen ja uusien säästövaatimusten asettaminen uhkaavat palveluiden toteuttamista ja samalla vielä asiakasmaksukorotukset uhkaavat vaarantaa yksittäisten ihmisten mahdollisuutta hakeutua palveluihin. On selvää, että hyvinvointialueet eivät saa asiakasmaksuista vastaavia kasvuja, kun niiltä on rahoitusta vähennetty ja tämä jälleen hankaloittaa tilannetta.

Pohjanmaan hyvinvointialue haluaa jälleen nostaa esille, että alueille annettavan rahoituksen jakoperusteet eivät perustu oikeaan tietopohjaan ja ovat siis virheelliset. Vaikka nyt myös Pohjanmaan on pystynyt toimittamaan pitkäaikaisdiagnoosit ja se tulee näkymään rahoituksessa, mutta se samalla osoittaa, että rahoitus ei ole aiemmin perustunut oikeille tiedoille. Pohjanmaan tarve kasvoi siis lähes 5 %, todellisuudessa tarve on koko ajan ollut, mutta ei ole näkynyt kirjauksissa ja siten toteutunut rahoitusvajeena.

Rahoitusmallin yhtenä suurena ongelmana on edelleen myös tämän uudistuksen jälkeen, sen heittelevyys. Rahoituksen nollasummalogiikka tekee täysin mahdottomaksi alueille ennakoida taloudellista tilannetta. Myös Pohjanmaalla väheni jälleen uusien painelaskelmien myötä rahoitus lähes 30 miljoonaa tulevilta kolmelta vuodelta. Tilanteessa, jossa taloutta on tasapainotettu jo useiden vuosien ajan alkaa olla hyvin työlästä löytää edes yhden miljoonan lisäsäästöjä.

Pohjanmaalla kasvoi rahoitus vähiten Suomessa ensimmäisten kolmen vuoden aikana. Voimakkaasti kasvavat alueet hyötyvät nollasummalogiikan ansiosta tässä rahoitusmallissa, samoin kun tiettyjen asiakas- ja potilastietojärjestelmien käyttäjät. Rahoitusmalli ei saisi olla riippuvainen tällaisista tekijöistä. Varsinkin kun näiden eri elementtien kokonaisvaikutukset yksittäisiin alueisiin jää arvioimatta, ja silloin kokonaisriski yksittäisten alueiden näkökulmasta kasvaa kestäättömäksi ja näkyy tällä hetkellä voimakkaana alueiden eriytymisenä.

Pohjanmaa kannattaa, että 2 vuoden pitkäaikaisdiagnoosien poimintaa ei oteta huomioon ja yksityiset diagnoosit pidetään pois rajattuna. Uutena elementtinä rahoituslakiin on tuotu rahoituksen vähimmäistasoa koskeva väliaikainen tasaus. Vaikka uusi mekanismi on Pohjanmaalle tällä hetkellä negatiivinen, on elementti perusteltavissa, koska se tasapainottaa rikkinaisen rahoitusmallin luomia ongelmia ja hieman tasoittaa alueiden

eriytymistä. Mutta samalla se osoittaa, että nykyisellä rahoitusmallilla muutostenkaan jälkeen ei ole kestävää jatkaa.

Saariston kehityksen edistäminen

Pohjanmaan hyvinvointialue suhtautuu myönteisesti hallituksen esitykseen, joka koskee uutta saaristolakia. Uudistus on hyvin perusteltu, koska nykyinen lainsäädäntö on vanhentunutta eikä vastaa saariston nykyistä, muuttunutta toimintaympäristöä.

Hyvinvointialue hyväksyy lain päätavoitteen saariston elinvoiman vahvistamisesta sekä saariston erityisolosuhteiden huomioimisen varmistamisesta päätöksenteossa ja palvelujen suunnittelussa. Tämä edistää tasa-arvoisempia edellytyksiä alueiden välillä maantieteelliset ja rakenteelliset haasteet huomioon ottaen. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on pääasiallinen vastuu palvelujen saatavuuden varmistamisesta saariston vakituksille asukkaille, mutta on tärkeää, että myös kausiasuminen on otettu huomioon, koska se vaikuttaa selvästi palvelujen tarpeeseen.

On myös tärkeää, että valtiolla on edelleen vastuu yhteysalusliikenteestä, mukaan lukien vaatimus häiriö- ja poikkeusoloihin varautumisesta, mikä on ratkaisevaa sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä pelastuspalvelujen saatavuuden kannalta.

Hyvinvointialue pitää myönteisenä myös sitä, että lakiesitys vahvistaa tietopohjaa saariston kehitystä koskevan säännöllisen raportoinnin kautta, ja että parlamentaarinen saaristoasiain neuvottelukunta jatkaa työtään. Samalla hyvinvointialue haluaa korostaa, että lain täytäntöönpano edellyttää jatkuvaa, riittävää ja tarkoituksenmukaista rahoitusta.

Kokoavasti voidaan todeta, että Pohjanmaan hyvinvointialue puoltaa esitystä ja pitää sitä tärkeänä askeleena kohti yhdenvertaisten palvelujen ja kestävä kehityksen turvaamista saaristoalueilla.

Vaasassa 2.6.2026

Marina Kinnunen

Hyvinvointialuejohtaja
Pohjanmaan hyvinvointialue